

POLEMIKA

„KONEC FOLKLORISTIKE“?

Na moj zapis (gl. SED 17, 1977, št. 2, str. 24–25), ki ne obsega niti pol kolone, sta se oglasila dva avtorja, ki ju ne poznam, nisem tudi nikoli ne slišal ne bral kaj o njima. Zavzela sta skupaj tri in pol kolone. In s kakšno ihto! Za kaj pa gre? Čisto preprosto za IZJAVO CELJSKIH SREDNJEŠOLCEV v televizijskih „Pogovorih o glasbi“ (z univ. prof. dr. Dragotinom Cvetkom in dr. Zmago Kumer) dne 9. februarja 1977, da MLADINA LJUDSKE PESMI NE POZNA. Ni treba biti star maroltovec (bil sem soustanovitelj starega APZ in njegov član od 1926), da bi te taka izjava ne prizadela. Moja sogovornika govorita seveda z drugim besednjakom kakor jaz. In z drugačnimi stališči.

V čem je zame bistvo? V tem, da vidim v „LJUDSKEM“ psihološko, ne pa sociološko ali kakšno drugačno kategorijo, da torej „ljudskost“ ustreza matični, „naivni“, vsaki človeški psihi imanentni plasti, da kot taka ne pozna razlike v spolih in starosti, ne v socialnem in ne v zgodovinskem položaju posameznika, naj mu bo to prav ali ne, naj to taji ali priznava! V „ljudski“ pesmi — ostal bom pri tem poimenovanju — torej ne gledam njenih „družbenopolitičnih“ korenin, ampak jo sprejemam takšno, kakršna pač je, zavoljo njenih ESTETSKIH vrednot. Danes spet poslušamo renesančno in baročno glasbo, čeprav sta bili pisani za „fevdalno gospodo“ in do (subalternega) „ljudstva“ sploh nista segli. Na to nihče več ne pomisli. Cenimo in uživamo njune ESTETIKE kvalitete! In če kje danes zapojmo tisto o „ostri kosi, mrzli rosi“, ni treba, da so pevci zares kosci. Pevci in poslušalci preprosto čutijo, da je pesem lepa. V tem je opravičilo za njen obstoj. Zakaj ta lepota je nadčasovna, neodvisna od (nekdanje) funkcije pesmi in od „družbenopolitičnih“ pogojev raznih dob. Oprostite — tako govori star maroltovec in lepo bi bilo, če bi tako mislil vsak kulturni Slovenec. Tako pa se čudim, ko (nežna) dekleška roka zapiše, da danes „ni časa za opevanje lepote narave, zvezd in lune“! Bežite no, kdo Vam pa verjame! Resnejša pa je stvar, če moj prvi sogovornik meni, da je „folkloristika“ kot „neka romantična stroka“ nasploh zmeraj bliže grobu (sic!). Predvsem so take izjave anahronizem. Druge so jih že pred nekim časom preboleli. Vendar o tem prepuščam besedo — ker je govor o pesmi — drugim, bolj poklicanim v naši vedi. Naj samo pribijem, da pisec očitno ne ve — kljub poprejšnjim v prazno naperjenim učeno-strokovnim besedam — kaj je folklor in kaj folkloristika. Tudi rock in pop in kar je še takega so nujno predmet folkloristovega raziskovanja, ker sta del sodobnega „načina življenja“. Kdo neki to taji? Dokler bodo ljudje pripovedovali, peli, (se) igrali, plesali, slovesneje obhajali določene dneve in čase, toliko časa bo treba te pojave raziskovati in TOLIKO ČASA BO EKZISTIRALA FOLKLORISTIKA. Roboti je ne bodo potrebovali, to je res. A „etnologi“ je ne bodo zatrli.

Zame je pravda s tem končana.

Za konec samo še eno: S skrbjo se vprašujem, kako bodo sprejeli takšne neodgovorne in nepremišljene sodbe in obsodbe naši zamejski rojaki, ki jim je ta naša „ljudska“ pesem ena izmed najmočnejših opor v njihovem boju za narodni obstanek, in naši zdomci, ki čutijo v njej živo vez z domovino?

Niko Kuret

PRETIRANI SENTIMENTALIZEM?

V 3. številki Glasnika SED, 17/1977 beremo dva članka kot odgovor na prispevek Nika Kureta v 2. številki Glasnika SED, 17/1977. Vsebinsko obeh člankov je taka, da ni mogoče na kratko odgovoriti. Zato se bom omejil le na nekatera dejstva, ki jih pisca obeh člankov najbrž ne poznata in jih bom le nekaj naštel. Prvi članek, ki je nekoliko daljši, je podpisal Bojan Kavčič, drugega pa Mira Omerzel. Naj povzamem besednjak B.K. in ga nekoliko parafraziram: „Ne bom se spustil v brezupno avanturo...“, da bi njemu in M.O. razlagal nekaj, kar bi morala poznati in vedeti.

Vzemimo n.pr. „šolski sistem“ oziroma glasbeno vzgojo mladih. Ali je res bilo n.pr. potrebno uvajati v šole tako imenovani Orffov instrumentarij, ki je NAŠEMU, SLOVENSKEMU glasbenemu občutju tuj? Ali so morda NAŠA SLOVENSKA ljudska glasbila (brez takoimenovana!) kaj manj lepa, manj „sodobna“ manj vredna, manj pripravna za glasbeni pouk? Ali ni n.pr. v naših otroških izštevničah zadosti lepih primerov za razlago najrazličnejših ritmičnih glasbenih posebnosti?

Ali ZSMS ne bi mogla kdaj pripraviti TUDI večer ljudske glasbe (brez takoimenovane)? Svet se res vrta naprej, toda vrtel se je TUDI že prej in naše babice in dedki so tudi bili mladi. Zanimiva je „modra“ ugotovitev, da pesmi naših prednikov opevajo ptice, rožce, potoke, hribe in doline itd. (takih pesmi je sorazmerno malo!) in da danes ni več časa za opevanje lepote narave, zvezd in lune itd. Luno so res osvojili, toda hočeš nočeš, zaenkrat še vedno živimo na zemlji! Torej res „ne bodimo na lastni zemlji (dodal bi slovenski) tujci“! Mimogrede, ker že oba omenjata A. Mežka, tudi on poje: „Najlepše je doma...“.

Koliko časa RTV Ljubljana v svojem dnevnem programu odmerja naši ljudski glasbi (brez zamere, spet brez takoimenovane)? Kar primerjajmo: RTV Ljubljana 6 ur na mesec, radio Sofija okoli 20 ur, radio München kar 35 ur na mesec (uradni podatki s posvetovanja predstavnikov vseh jugoslovanskih radijskih postaj ter predstavnikov radijskih postaj s Švedske, Norveške, Nizozemske, iz Nemčije, Belgije, Avstrije, Bolgarije, ČSSR, Madžarske, Turčije in Gane, maja meseca 1976 v Budvi).

Koliko denarja (ali naj napišem sredstev?) je šlo npr. za tiskanje in izdajanje knjig, plošč, kaset itd. z ljudsko glasbo? Nisem prepričan, da gre „... za čisto preprosto zgodovinsko dejstvo...“, še manj pa, da bi „... narodnozabavna glasba... poleg tako imenovane zabavne... takorekoč nadomestila „ljudsko pesem“ (v navednicah pri B.K.).“

Kaj je to „country“ glasba, pa „folk“, „soul“, „rock subkultura“ itd.? Napisanih je že nešteto knjig o tem. Recimo. Med drugim tudi npr. revija Stop že celih deset let objavlja razne prispevke, ki jih moraš brati s pomočjo slovarjev, o raznih bendih, elpijevkah, albumih, saundih itd.. Koliko vrstic pa je bilo v Stopu napisanih o ljudski glasbi? O ljudski glasbi je sicer TUDI že kar precej napisanega, samo v roke bi bilo treba vzeti in TUDI to poznati. Koliko in kaj so npr. etnologi med študijem slišali kdaj TUDI o ljudski glasbi?

Kaj vse je že prišlo z odstran naših meja (nekaj je tudi zraslo na domačem zeljniku), kar smo za hipec „osvojili“, proglasili za napredno, sodobno, „revolucionarno“ itd. V goščavi zares neumnih in cenenih popevk, „narodnozabavne glasbe“ ter tako imenovane „napredne glasbe“ (morda bi moral zapisati kako angleško spakedranko?), ki se oglašajo od jutra do večera (ne dobesedno!) v „erteveju“, z gramofonskih plošč, kaset redko kdaj obstane nekaj, kar bi pomenilo nekaj več kot muha enodnevnica. Pri pehanju za čimvečjo naklado plošč — s tem tudi debelejši mošnjček — postaja že vseeno, kaj in kako kdo poje (npr. Oberkrainarji v „lepih narodnih nošah“ in seveda čimveč v nemščini), vseeno je kako se kdo spakuje, samo da je glasno, „moderno“ (?), punk itn.. Upam, da tovrstna glasba in pesem ni „... danes postala orožje, sredstvo boja proti krivicam sveta.“

Podobno je tudi v slikarstvu, književnosti, jeziku itd. Pri tem pa se vse pogosteje obnašamo tako kot v znani pravljici o cesarjevi novi obleki. Ptice, rožce, potoke, hribe in doline, skratka našo zemljo, na kateri živimo, smo že zavinjali (v novejšem času smo že „napredovali“ v vesolje) in proti temu onesnaževanju že teče „akcija“ — „smo že pristopili k razreševanju te problematike“. O onesnaževanju slovenskega jezika je npr. že pred leti SZDL objavila poziv na „akcijo“, medtem pa smo vseeno uspeli postaviti Maximarket, Snack-bare ipd..

Ob tem še o „gospodi“ in „ljudstvu“. Kdo npr. leta po Ljubljani in pritiska na „veze i poznanstvo“, da se bo lahko pokazal v Slovenski filharmoniji, kadar so najavljeni takoimenovani (ta t.i. mi pride kar prav) slavni, odlični in predvsem TUJI orkestri, dirigenti in solisti? Zelo zanimiva snov za etnologa, kolikor je sploh sodobno in spodobno hoditi na tovrstne koncerte. Radijska oddaja „V nedeljo zvečer“ je najbolj poslušana oddaja pri nas, toda oddaje „Slovenska zemlja v pesmi in besedi“ so na drugem mestu. Poleg tega pa jih kar 75 odstotkov poslušala zelo pozorno in le 25 odstotkov manj pozorno. Ali te oddaje poslušala ljudstvo? Vsekakor! In v tem „ljudstvu“ nismo samo kmetje, babice in dedki pač pa tudi univerzitetni profesorji, delavci, obrtniki, šoferji in, če verjameta ali ne, TUDI mladina.

Trditev, da „... folkloristika izgublja svoj predmet...“, da „... ni več zmožna razumeti...“ je pa res lep sklep članka, v katerem beremo, med drugim, „... da je vsak prispevek, objavljen v kakem strokovnem glasilu pač tudi ustrezno obvezujoč...“